

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Valtioneuvoston selonteko ihmisoikeuspolitiikasta

Suuri valiokunta
4.3.2022
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Kristina Stenman

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät

- Puuttuu syrjintään ja edistää yhdenvertaisuutta
- Toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana
- Valvoo maasta poistamisen täytäntöönpanoa
- Seuraa ja edistää ulkomaalaisten oikeuksien toteutumista
- 1.1.2022-: Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoija

Nostoja ihmisoikeusselonteosta EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuksien alueelta

Suomen ihmisoikeuspolitiikan ja EU-toiminnan johdonmukaisuus

- Lissabonin sopimuksen 6 artikla, joka sitoo perusoikeusasiakirjan unionin perussopimusten tasoiseksi, on tärkeä perusta
- Unioni on 6 artiklassa sitoutunut liittymään Euroopan ihmisoikeussopimukseen – tätä prosessia Suomen tärkeä tukea
- Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmalla luodaan kehykset pitkäjänsteiselle PIO- seurannalle, indikaattorijärjestelmällä, sekä sopimusten valvontaelinten suositusten seurannalla
- Molemmille turvattava resurssit
- Molemmat tukevat myös perus- ja ihmisoikeuksien tiivistä nivomista EU-valmisteluun ja toimeenpanoon

EU:n oikeusvaltiokehityksessä huolestuttavia suuntauksia

- Joidenkin jäsenvaltioiden kehityksessä erittäin huolestuttavaa kehitystä perusoikeuksien näkökulmasta, ja hyökkäyksiä esim. tas-arvotyötä, seksuaali- ja lisääntymisoikeuksia kohtaan, sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kohtaan
- Myös tuomioistuinten riippumattomuus uhattuna, ja riippumattomiin perusoikeus- ja yhdenvertaisuusvalvojia kohtaan, esim. Puolassa
- Tärkeää, että Suomen tuella unioni käyttää toimivaltaansa puuttua

Ulkorajavalvonnassa ja maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa noudatettava perusoikeuksia

- Push-back- toiminta EU:n ulkorajoilla herättää huolta siitä, noudattavatko jäsenvaltiot ehdotonta palautuskieltoa
- Rajamenettelyissä rajataan oikeuksia pitkiksi ajoiksi, myös lapsille
- Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu, UNHCR esittänyt huolensa
- Esim. tuore Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu M.H. ja muut v. Kroatia 18.11.2021, jossa todettiin sopimusloukkaukset: 2 artikla (oikeus elämään), 3 artikla (epäinhimillisen kohtelun kielto), 5 artikla (oikeus henkilökohtaiseen vapauteen) 4 lisäpöytäkirjan 4 artikla (joukkokarkotuksen kielto)
  - Kyseessä afganistanilainen perhe, joka Serbian kautta hakeutui Kroatiaan, palautettiin ilman turvapaikkahakemuksen vastaanottamista,
  - Perheen käskettiin kulkea rautatietä pitkin takaisin Serbiaan, juna ei huomannut perhettä ja perheen tytär kuoli junan yliajossa
  - Perhe palasi Kroatiaan, kauan säilöönoton kaltaisissa oloissa rajalla, lasten tilanne vaikea, mm. ei koulunkäyntiä

EU, Suomi ja hybridivaikuttamisen tilanteet

- Syksystä 2021 on kysymys hybridivaikuttamisesta ja sen vaikutuksista oikeudelle hakea turvapaikkaa ollut vahvasti esillä
- EIT:ssä ajalla elokuu 2021-helmikuu 2022 65 täytäntöönpanon keskeyttämispäätöstä – liittyvät tilanteeseen Valko-Venäjän rajalla, koskevat suurimmaksi osaksi Puolaa, mutta myös Liettuaa ja Latviaa
- Myös Suomessa SM:n työryhmä tarkastellut lainsäädäntötarpeita, joita tarpeen tarkasti arvioida perusoikeuksien näkökulmasta – keskeistä Suomelle, mutta myös koko unionille
- EU:n rajavalvontaviranomaisen Frontex´in toiminta noussut esille; myös suomalaisia rajanvalvojia Latviassa ja Liettuassa syksyn – talven aikaan
    - Erittäin tärkeää, että kaikista palautuskiellon ja muiden perusoikeuksien riskitilanteista on myös kansallisesti selkeät menettelyt, joita myös eduskunnassa seurataan

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja eurooppalainen yhteistyö maasta poistamisen valvonnassa

- Frontex-asetus 2019:
  1. Frontex´in omien perusoikeusvalvojien tehtävä perustettiin
  2. Frontex´in koordinoimilla yhteispalautuslennoilla ulkopuolinen valvoja
- Palautusten valvontaan on perustettu valvojapooli, mihin jäsenvaltioiden on nimettävä valvojia
- Suomi on nimennyt yvv:n toimistosta 3 valvojaa pooliin.
- Suomi käy vuosittain rajan välityksellä neuvottelut, kuinka moneen palautukseen suomalaiset valvojat voisivat tulevana vuonna osallistua.
- Parin viime vuoden aikana (korona) osallistuttu vähän Frontexin koordinoimiin palautuksiin, mutta maaliskuussa tulossa valvonta kahdelle valvojallemme
- Vuoden 2021 alusta Frontex-asetuksen muutoksella jäsenvaltioille sitovampi velvoite osallistua yhteisten palautuslentojen järjestämiseen, sekä valvojien asettamiseen → YVV osallistuu myös tähän tehtävään

Ihmiskaupan vastainen työ, Suomessa ja EU:ssa

- Ihmiskaupan vastaisen työn keskeiset elementit: ihmiskaupan ennaltaehkäisy, uhrien suojelu, tehokas rikos- ja oikeusprosessi
- Suomessa ihmiskaupan vastaisen työn toimintaohjelma hyväksyttiin 2021, tärkeä askel kohti systemaattisempaa yhteistyötä
- Vielä haasteita – esim. hyvinvointialueiden asema ihmiskaupan vastaisessa työssä pitää täsmentää, ja ihmiskaupan uhrien tuetusta asumisesta tulisi säätää lailla
- EU: komission ihmiskaupan vastainen strategia 2021-2024, kesältä 2021
- Kansainvälisessä työssä vahvasti esille puuttuminen kysyntään – tältä osin Suomen lainsäädäntö täyttää meidän kv. velvoitteemme, mutta myös kansallisesti pitää jatkaa työtä, jotta tekijät saatetaan vastuuseen

Ukrainan pakolaistilanne

- Tärkeää, että nopea päätös tilapäisen suojelun direktiivin käyttöönotosta
- Varmistettava, että rajat pysyvät auki – myös Ukrainassa oleskelleille, muiden maiden kansalaisille (esim. Ukrainan evakuoimat 100 afganistanilaista)
- Vastuunjaosta huolehdittava
- Ukrainalaisten suojelusta huolehtiminen ei saa johtaa oikeudenloukkauksiin muiden EU:n alueelle tulevien osalta
- Myös Venäjällä saattaa syntyä paineita esim. ihmisoikeusjärjestöjen aktiiveille paeta – tämä huomioitava EU:ssa ja Suomessa

Kiitos!

kristina.stenman@oikeus.fi

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETUN TOIMISTO
Tel +358 (0) 295 666 800
www.syrjintä.fi
www.facebook.com/yhdenvertaisuus
@yhdenvertaisuus
@yhdenvertaisuusvaltuutettu